

CSÚR Gábor Attila

Irodalmi díjak Skandináviában és Magyarországon

Bevezető

Az irodalmi díjak mindig is fontos szerepet töltek be egy kulturálisan összetartozó közösség életében. Már az ókorban léteztek olyan kitüntetések, amelyek a kulturális közjót szolgálták, és amelyeket korunk művészeti elismeréseinek elődjeként tarthatunk számon. Ahogy Judith S. Ulmer is megjegyzi, „az irodalmi kitüntetések a díjazottak, az adományozók és a közönség számára is fontos vonzerőt jelentettek már az ókor óta.”¹ A történelmi hagyományokon kívül még egy gondolatot szeretnénk rögtön az elején kiemelni az idézetből. A díjazás szociális rítusa egy többszereplős modellszituáció, amely majd a segítségünkre lesz a következőkben, amikor konkrét eseteket vizsgálunk.

Ha a jelenség gyakorlati oldalát vizsgáljuk, felismerhetjük, hogy a díjak egyfajta mecénási szerepet töltenek be az állam vagy egy szervezet személyében, valamint növelik a szerzők úgynevezett szocio-kulturális versenyképességét (Ulmer 2006, 29) útmutatóul szolgálnak éppúgy a laikus, mint a művelt *kultúrafogyasztóknak* (Habermas 1992) amikor a könyvpiacon szeretnének tájékozódni.

¹ „Die Auszeichnung von Autoren ist für Laureaten, Geber und Publikum seit der Antike attraktiv gewesen” (Ulmer 2006, 28). Ford. Cs.G.A.

A különböző típusú díjak más-más közönséget szólítanak meg. A közönségszíjak és a kiadók elismerései inkább a művészeti közízlést tükrözik, jóllehet ez függ az irodalmi közoktatás színvonalától vagy a kiadó profiljától. A szakmai bizottságok által elbírált művek elsősorban a magasabban iskolázott réteg érdeklődését ragadják meg. Az Északi Tanács Irodalmi Díja az utóbbi kategóriába tartozik. „Most people have heard of the Nordic Council Literature Prize” (Bergum Kinsten 2011, 7) – állítja egy, az Északi Miniszterek Tanácsa által megjelentetett füzet 2011-ből. Azonban semmi okunk azt feltételezni, hogy mindenkire érvényes ez a kijelentés: hazánkban szinte alig ismerik. A magyar díjak helyzete igen hasonló. Hiába tartanak számon hatvanál is több irodalmi díjat Magyarországon, „[a] sajtóban nincs elég nagy publicitása a művészeti díjaknak” (Mezey és Thullner 2004, 69) – állapította meg Mezey Katalin író, költő és műfordító 2004-ben. A helyzet azóta sem változott számottevően.

Az összehasonlítás ellen joggal érvelhetnénk azzal, hogy Magyarország önmagában koránt sincs ugyanabban a helyzetben, mint a több területen is szoros kapcsolatot ápoló Svédország, Dánia, Norvégia, Izland és Finnország. Hiszen ezek a gazdaságilag rendkívül fejlett államok olyan anyagi fölényvel bírnak, amelyet egyenként sem említhetnénk egy lapon saját nemzeti gazdaságunkkal.² Viszont látni fogjuk, hogy ebben az esetben az Északi Tanács Irodalmi Díjának kigazdálkodása nem is olyan költséges, mint gondolnánk. További ellenvetésként hangozhatna el, hogy az egyik oldalon egy nemzetközi jelenség, a másik oldalon pedig egy adott nemzet országhatárokon belül mozgó ügyei állnak a középpontban. Az, hogy a következőkben egységként tekintek az Északi Együttműködés tagállamaira és külön Magyarországra, azzal indokolható, hogy előzőek kulturális nyilvánossága a közös nyelvi érthetőségnek köszönhetően rengeteg ponton gyakorlatilag teljesen összeforrt.³

A tanulmány megpróbál választ adni arra a kérdésre, honnan fakadnak az intézményi, mediális, nyilvánosságbeli különbségek és

² A témában áttekintést ad: Gallai 1998.

³ Betekintést ad a kérdéstről: Bunch 2016.

hasonlóságok, és milyen célt szolgálnak a skandináviai irodalmi elismerések, különös tekintettel az Északi Tanács Irodalmi Díjára, és Magyarország díjai, kifejezetten a Kossuth-díj.

Intézményi háttér, jelölés, finanszírozás

Ebben a fejezetben az (1) intézményi háttérrel, (2) a jelölés menetét és a lehetséges jelölteket, illetve (3) a finanszírozást vizsgáljuk.

(1)⁴ Az észak-európai országok közös fórumát jelentő, az északi együttműködést szabályozó Északi Tanácsot 1952-ben alapították Dánia, Svédország, Norvégia, Izland és Finnország részvételével. Jogi alapjait az 1962-es Helsinki Szerződés határozta meg. Az Északi Miniszterek Tanácsát, amely az öt tagország parlamentjei közötti közvetítő funkciót látja el, 1971-ben hozták létre az Északi Tanács kiegészítéseként. Az Északi Tanács 1962 óta ítéli oda minden évben a magas jutalommal járó és szakmai-társadalmi presztízzsel övezett kitüntetést, amely a legelső volt a Tanács egyéb kategóriákban alapított későbbi társai között és amelyet egy skandináv ország vagy nyelvi régió egyetlen képviselője kaphat egy adott alkotásért. Kezdetben Dánia, Norvégia, Svédország, Izland, a Feröer-szigetek (Dánia) és Finnország állíthattak jelöltet. 1985-től Grönland (Dánia), a számi nyelvterületek (Norvégia, Svédország, Finnország), majd 2011-től Åland (Finnország) is nevezhetek. Az Északi Tanács díjai a skandináviai művészkARRIER csúcspontját jelentik.

Magyarországon „az irodalmi díjaknak három szintjük van. Az első, a legmagasabb szintű állami kitüntetés, a Kossuth- és a Széchenyi-díj.” Ezt követik az úgynevezett „szakmai díjak” (például a József Attila-díj), míg „a harmadik terület változatos: ide tartoznak egyrészt a rendszerváltozás után létrejött minisztériumi díjak (...) Ilyen pl. a Márai-díj,” vagy „a Soros Alapítvány különböző műfajokban odaítélt

⁴ Az északi országokat érintő adatok ellenőrizhetőek a következő honlapon: <https://www.norden.org/da/nordisk-ministerraad/ministerraad>. Utolsó megtekintés: 2018.03.26.

életműdíja,” a Magyar Irodalmi Díj, a Prima Primissima-díj, valamint a szakszervezeti, különböző alapítványi és egyéb forrásokból szponzorált díjak (Mezey és Thullner 2004, 66). Ha összehasonlítjuk őket az Északi Tanács Irodalmi Díjával, leginkább a Kossuth-díjjal fedezhetünk fel azonosságokat: magasrangú, közpénzből finanszírozott, széles társadalmi megbecsültségnek örvendő kitüntetés. Különbség lehet, hogy elsősorban életműdíj, nem pedig egyetlen alkotásért jár, és évente akár több szerző is elnyerheti. A Kossuth-díj intézményi kötődéséről és történetéről a következő idézetet közöljük:

A Kossuth-díj (és persze az Állami, majd Széchenyi-díj) története többé-kevésbé pontos fokmérőként tükrözi a 20. század második fele magyar történelmének hatalmi viszonyait, az „uralkodó elit” és az értelmiség között mindig eltérő intenzitással létező együttműködési kényszer elemeit (Bolvári-Takács 2009, 95).

Az állami díjat⁵ 1948-ban alapították, az elsődleges cél a közízlés és irodalmi élet központi szabályozása, átfarmálása volt. A politikai felhang 1989 után is megmaradt, ezt jelzi, hogy míg az Északi Tanács Irodalmi Díját eddig sosem, a Kossuth-díjat már többször is visszautasították, minden bizonnyal a politikai véleménynyilvánítás szándékával.

(2) Az Északi Tanács Irodalmi Díjának jelölőbizottsága tíz független szakértői tagot számlál. A 2016-ban megválasztott dániai jelölők például Elisabeth Friis egyetemi docens és Peter Stein Larsen egyetemi tanár, a www.litteratursiden.dk főszerkesztője voltak. A jelölés megjelent művekre és nem személyekre vagy életművekre vonatkozik. Az egyetlen formai feltétel, hogy a szövegek elérhetőek legyenek valamely központi skandináv nyelven (vagyis dánul, norvégül vagy svédül) és legfeljebb az utóbbi négy év irodalmi termésébe tartozzanak.⁶ Ezek

⁵ A bekezdés a következő szakirodalmak felhasználásával készült: Scheibner 2014; Gyuricza, Mórítz, és Szalay 2008.

⁶ „Vid bedömnigen beaktas verk som utgivits första gången under de två senaste åren, eller när det gäller verk på annat språk än danska, norska eller svenska, de senas-

alapján úgy tűnhet, a szerzőknek egyedül könyvük megjelentetésével kell igazán foglalkozniuk, s az utóbbi évek nyertesei is ezt a gyanút igazolják. Kirsten Thorup (2017, Dánia), Katarina Frostenson (2016, Svédország), Jon Fosse (2015, Norvégia), Kjell Westö (2014, Finnország) vagy Kim Leine (2013, Dánia) szabadfoglalkozású művészek.

A Kossuth- és Széchenyi-díjat szabályozó 271/2008. (XI. 18.) kormányrendelet a jelölés menetéből szinte teljesen kizárja az intézményi kötődés nélküli független szerzőket.

A művészeti díjak adományozására a művészeti élet területén működő jogi személyek – így különösen a művészeti intézmények, művészeti érdekképviseleti szervezetek, művészeti társadalmi szervezetek, művészeti intézményeket fenntartó önkormányzatok, könyvkiadók – jogosultak javaslatot tenni.⁷

Az eljárás tehát ajánlások, felterjesztések révén történik, a jelöltek listája legtöbbször nem nyilvános, a díjazottakat pedig postai úton értesítik. A kiosztón így már csak a nyertesek vesznek részt.

(3) Az Északi Tanács Irodalmi Díja 1995 óta 350 000 dán korona. Ez a Magyar Nemzeti Bank 2017. január tizenhatodikai árfolyamai szerint⁸ nagyjából 14 465 000 forintnak felel meg. Az északi együttműködés egyes állampolgárokra vonatkoztatott költségvonzata még magyar viszonyok között is igen alacsony. Az államközi kooperáció (tehát nem csak a díjak) egyes adózókra lebontott éves költsége mindössze körülbelül 1700 forint.⁹

te fyra åren.” Forrás: <http://www.norden.org/da/nordisk-raad/nordisk-raads-priser/nordisk-raads-litteraturpris/om-litteraturprisen/nomineringsprocessen>. Utolsó megtekintés: 2017.01.17. Ford. Cs.G.A.

⁷ Forrás: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a-0800271.kor. Utolsó megtekintés: 2017.01.17.

⁸ Forrás: <http://mnb.hu/arfolyamok>. Utolsó megtekintés: 2017.01.16.

⁹ Forrás: www.norden.org/da/om-samarbejdet-1/finansiering. Utolsó megtekintés: 2017.01.17.

A Széchenyi- és Kossuth-díjak az 1990. évi XII. törvény alapján egyfelől egy-egy aranyozott bronzszobor átadásával, másfelől pénzbeli jutatással járnak, amelynek mértéke a ...

... bérből és a fizetésből élők előző évi – a Központi Statisztikai Hivatal által számított – országos szintű nettó nominál átlagkereset hatszorosa, ötvenezer, illetőleg százezer forintra való felkerekítéssel. A nagydíjjal járó jutalom összege a díj összegének kétszerese.¹⁰

Ez a 2016-os béreket vizsgálva¹¹ a díj alacsonyabb fokozata esetében kerekítve 12 550 000 forint, a nagydíj fokozat 25 100 000 forint. A magyar törvénykezés tehát ebben az összehasonlításban igen bőkezűen bánik a Kossuth- és Széchenyi-díjazottakkal.

A nyilvánosság szerepe

Ha a mediális megjelenést vizsgáljuk, a következőket állapíthatjuk meg a (1) televíziós-rádiós tájékoztatás és sajtóvisszhang és (2) internetes tájékoztatást illetően. (1) A Kossuth- és Széchenyi-díjak átadóünnepségét nem követi televíziós vagy internetes közvetítés. Az állami tévé- és rádiócsatornák és a független sajtó ugyan mindig beszámolnak az elismerésben részesülőről, hosszabb videófelvétel csak elvétve akad. A 2017-es Kossuth-díj tizenkettő kitüntetettjéből mindössze kettőt nevezett meg 2017.03.15-én az M1 Híradó című adása.¹² Az általános tájékoztatás hiánya a többi hazai díjra is érvényes: kis közönség előtt, zárt ajtók

¹⁰ Forrás: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99000012.tv. Utolsó megtekintés: 2017.01.17.

¹¹ Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker1610.html>. Utolsó megtekintés: 2017.01.17.

¹² www.nava.hu/id/3119018. Utolsó megtekintés: 2017.11.06.

mögött zajlanak az átadók. Üdítő kivétel a magánfinanszírozású és széles szakmai támogatásnak örvendő, 2003-ban alapított Prima-, Prima Primi- és Junior Prima-díj. Az ünnepélyes átnyújtás helyszíne először a Nemzeti Színház volt, 2006-tól pedig a világhírű előadókat is bevonzó Művészetek Palotájának nagyterme. A helyszínekről 2005 óta élő közvetítésben tudósítanak a közszolgálati tévécsatornán. Érdekes adat, hogy a Prima Primi- és Junior Prima-díj átadóját 2016-ban összesen 117 227 néző követte, ami a 2013-as adathoz (203 248) képest jelentős esést mutat, és elenyésző a fiatalabb (49 alatti) tévénézők száma.¹³ Nincs lehetőségünk a fokozódó népszerűtlenség okát feltárni, mindenesetre meglepő a három év alatti feleződés a nézőszámokban.

Annak ellenére, hogy magaskultúrát általában a nyugati társadalmak tíz százaléka fogyaszt (Mandel 2005, 12), november elsején minden skandináv médiaforrás az Északi Tanács Irodalmi Díjának gálaeseményét követi. Bár 1962-től 2012-ig csak meghívott vendégek társaságában adták át, a napi sajtó sosem mulasztotta el kiemelt helyen feltüntetni a nyertesek kilétét. Ez egyfelől művészetpedagógiai szempontból a lakosság kulturális nevelését célozta, másfelől pedig visszatükrözi a skandináv állampolgárok nyomtatott médiától is megkövetelt, általános tájékozódási igényét. A legjelentősebb országos és regionális napilapok kivétel nélkül minden évben beszámolnak a nyertesekről. 2013-ban került először sor arra, hogy élő televíziós adásban közvetítsék az akkor már igen reprezentatív körülmények között zajló díjátadót. Az oslói operaház ugyan rendkívül alkalmas és reprezentatív helyszínnek tűnt, a túlzott közönség-hajhászást bíráló hangok nem maradhattak el a kritikai oldalról.¹⁴ A műsor összetételét tekintve viszont számos helyen hasonlít a Prima Primi- és Junior Prima gálaestjére, hiszen zenés betétek, filmbejátszások és a kiosztás ceremóniájának fejezetei váltakoznak.

¹³ Az adatok az RTL Klub Sajtóklubjától származnak. Forrás: http://musorvizio.blog.hu/2013/12/15/magyar_nezettseg_49_het_jol_hoznak_a_dokureality-k és http://musorvizio.blog.hu/2016/12/05/magyar_nezettseg_48_het_hova_-tuntek_a_fiatalok. Utolsó megtekintés: 2018.04.27.

¹⁴ Lásd például: Hjort 2013.

Ugyan az Északi Tanács Irodalmi Díja szélesebb publicitást kap, ennek megvan a maga ára, és ezt sokan nehezményezik. Nem az újdonságtól való ódzkodás lehetett az egyedüli oka annak, hogy több helyütt elégedetlenkedésbe ütközött a kiosztó 2013-as új arculata. Sokan a szakmai színvonal esését jósolták, ahol a magasabb nézőszám érdeke irányítja majd a programtervezőket. Félelmük részben beigazolódott. A legutóbbi 2016-os alkalmon például már arra is odafigyeltek, hogy egy közismert dán–svéd énekesnő, Caroline Henderson legyen a konferanszié. Elenyésző műsoridőt jelentettek a díjazottakkal és műveikkel foglalkozó bejátszások, és sokkal több szerep jutott a nézőcsalogató elemeknek. Mindez kérdésessé teszi, mennyiben illeszkedik a műsor a díjkiosztó ünnepség eredeti céljához, amely a szerzők megismertetése és kitüntetése lenne.

A megkülönböztetett vendégek sorában viszont felfedezhetünk olyanokat is, akik sokéves kultúrdiplomáciai tevékenységük tükrében minden bizonnyal emelték a műsor szakmai ázsíóját. A nyilvános támogatottság egyre szélesedő horizontjának különleges eleme volt ugyanis 2016-ban, hogy a királyi család képviselőjében Frigyes dán koronaherceg és felesége is ellátogatott a díjkiosztó gála helyszínére, a Dán Rádió Koncerttermébe (DR Koncerthuset) Koppenhágában. Ezt megelőzően, 2016. október 28-án tette közzé a palota internetes hírügynöksége, hogy az ünnepség napján délben a királynő fogadást tart az esemény meghívott vendégeinek,¹⁵ ami szintén hozzájárult a díjazás reprezentatív összhatásához. Hasonlóra ezelőtt utoljára 2011-ben került sor, akkor viszont még nem volt televíziós közvetítés.

(2) Gyakorlatilag nincs olyan internetes oldal, ahol a magyar állami művészeti díjakról részletes, de mégsem jogi jellegű leírást kapnánk. Valószínűleg ez is az oka annak, hogy a magyarországi köztudatban nem honosodott meg a művészeti kitüntetések jelentősége az újabb, elsősorban az interneten tájékozódó nemzedékek körében sem. Az Északi Tanács Irodalmi Díjának honlapja¹⁶ ezzel szemben részletes és

¹⁵ Forrás: <http://kongehuset.dk/kalender/hm-dronningen-afholder-reception-for-del-\\tagere-i-nordisk-raads-68-session>. Utolsó megtekintés: 2016.12.04.

¹⁶ www.norden.org.

interaktív tájékoztatót ad a jelöltekről, az intézményi háttérrel, finanszírozásról és minden egyéb fontos kérdésről. A skandináv nyelveken túl minden adat angolul is olvasható.

Díjak a könyvpiacra és a paratextusban

A kitüntetések egyik fontos következménye és a nyilvánosságot is alakító tényező, hogy a megszerzés után hogyan nő a kiadások száma, az eladott kötetek példányszáma vagy a külföldi fordítások aránya. Beszédes lehet, hogy Katarina Frostenson verseskötete rögtön a 2016-os győzelmet követő napon piacra került elektronikus változatban is. A kiadók tehát már előre készültek, és egy határozott mozdulattal lecsaptak a közfigyelem teremtette lehetőségre. Ehhez képest a 2017-ben Kossuth-díjjal jutalmazott Fésűs Éva legutóbbi kötete 2016-ban jelent meg, a 2018-ban kitüntetett Farkas Árpád pedig utoljára 2017-ben adott ki egy rövid verseskötetet.

A kultúrákövetítés paratextuális eszközei¹⁷ is igen eltérőek a két térségben. A frissen adományozott díjak elnevezését Skandináviában gyakran a könyvek előlapjára,¹⁸ védőborítójára vagy akár külön papírszalagra¹⁹ nyomtatják. Krasznahorkai László, Kossuth- (2004) és Nemzetközi Man Booker-díjas (2015) író hazai megjelenései között először 2017-ben találunk arra példát, hogy egy díj emblémája megjelenjen könyvének borítóján.²⁰ Korábbi köteteinek esetében itthoni és határainkon túli hírnevéről jó esetben a fülszövegben szerezhettünk tudomást. Úgy tűnik, Magyarországon a szépirodalom terjesztésénél

¹⁷ Az irodalmi alkotásokat nagyban befolyásoló tények közé tartozik a díjak borítón, fülszövegben történő feltüntetése: „Die Existenz dieser Fakten kann (...) der Öffentlichkeit durch eine Erwähnung (...) zur Kenntnis gebracht werden (...): (...) Erwähnung eines Preises auf der Bauchbinde” (Genette 1992, 15).

¹⁸ Példaként lásd a következő kiadást: Leine 2014.

¹⁹ Példaként lásd a következő kiadást: Knausgård 2004.

²⁰ Krasznahorkai 2016. A borítón látható az Aegon-díj és a Libri Irodalmi díjak 2017 logója.

a kiadók tájékozott közönségre számítanak, akik tisztában vannak azzal, hogy mit vásárolnak, avagy ahogy Antal Balázs állítja, „[a] szépirodalmat olvasók (...) hallgatnak a kritikarovatokra. És azokat nem olvassák, akiket nem azokban a lapokban recenzálnak” (Balázs 2007, 27).

Érthető tehát, hogy az átlag magyar közönség miért érzi annyira távol magától az irodalmi díjak világát. Olvasóként, műkedvelőként, laikus érdeklődőként nem kap elég tájékoztatást, és még szerzőként sincs túl sok esélye bekapcsolódni az elismerések által biztosított szakmai körforgásba, ha a megfelelő intézményi keretrendszerben nem tud otthonosan mozogni.

Konklúzió

Nem véletlen, hogy a skandináv országok és hazánk (egy köznyelvi fordulattal élve, az egykori keleti blokk alkotóeleme) eltérően használják a kulturális nyilvánosság színtereit, ahol a legtöbb különbséget tapasztaltuk. A kulturális érintkezésre használt közterek jellege és történelmi háttere megmagyarázza, miért alakult másként egy közép-európai, fiatal szabad állam, és a 20. században felívelő karrierű észak-európai alkotmányos királyságok és köztársaságok nyilvánossága. Skandináviában szinte közhelynek számít, hogyan alakították át például az 1970-es évek alulról szerveződő társadalmi mozgalmait a különböző rétegek és osztályok szerepét a teljes lakosság számára nyitott fórumokon, és hogyan alakult ki a máig jellemző kiegyensúlyozott többpártrendszer az utóbbi ötven évben (Loftager 2008, 78). Ilyen változások hazánkban már csak a rendszerváltás előtti történelmi körülmények miatt sem mehettek végbe, és könnyen belátható, miért élveznek lépéselőnyt a skandinávok, amikor megpróbáljuk összehasonlítani helyzetüket Magyarország kulturális intézményi légkörével. Érthető tehát, miért nem alakult ki itthon az irodalmi elismerések széleskörű propagálásának hagyománya.

John Barth úgy véli, hogy az irodalmi díjak története unalmas.²¹ Én mégis úgy gondolom, hogy az irodalmi díjaknak fontos kultúraformáló, nyilvánosságszervező és az irodalom intézményeit befolyásoló szerep jut az olvasóközönség, a kiadók, az állam és a szerzők mindennapjaiban. Mindezt elismerve megállapíthatjuk, hogy a magyar elismerések körüli információ-hozzáférés igen korlátozott, és ez változást sürget. Ugyanakkor a magyar rendszer sajátossága, hogy kifejezetten nagy hangsúlyt fektet az állam kultúrmeccénási funkciójára. Ennek azonban az a hátránya, hogy egy politikailag mindig is megosztott országban még a rendszerváltást követően sem „veszett ki a gyakorlatból” az „egyes irányzatokhoz kötődő tudósok, művészek »jutalmazása«” (Bolvári-Takács 2009, 97). Emiatt az Ulmer (2006) által meghatározott adományozó (Geber) háttére igen különböző a két régióban.

Ha viszont a szabad nyilvánosság és a kommunikációs eszközök egyenlő elosztása mellett igyekeznénk érvelni,²² az Északi Tanács Irodalmi Díját a megfelelően közvetített művészeti kitüntetések mintapéldájaként tarthatnánk számon: éves tévéközvetítés, önálló honlap és számtalan egyéb lehetőség segíti az érdeklődőket a tájékozódásban. Magyarországon párját ritkító kezdeményezés volna a Kossuth-díjat depolitizálni, és megadni neki azt a publicitást, amelyet egyes magánfinanszírozású díjak (például a már említett Prima Primissima díj) kapnak – ha egyáltalán lehetséges ilyesmiben reménykedni.

²¹ „...the unexciting history of literary awards” (Barth 1984, 67).

²² Amit joggal tehetünk, hiszen „[a] (tágra értelmezett) kommunikációs megosztottság a belátható történelem minden korszakában a társadalmi egyenlőtlenségek rendszerének súlyos összetevője volt.” (Szekfű 2007, 55).

Hivatkozások

- Antal Balázs. „Vitázó utókor”. In: *Korunk* III. folyam 18.4 (2007), 27–29.
- Barth, John. *The Literature of Exhaustion. In: Other Non-Fiction. The Friday Book: Essays and Other Non-Fiction*. London: Johns Hopkins University Press, 1984.
- Bergum Kinsten, Silje (szerk.). *7 Nordic Stories*. Nordic Council of Ministers, 2011.
- Bolvári-Takács Gábor. „Adattár a Kossuth-díj hat évtizedéről”. In: *Zempléni múzsa: társadalomtudományi és kulturális folyóirat* 9.2 (2009), 95–97.
- Bunch, Mads. „Millennium. Új irányvonalak az észak-európai irodalomban”. In: *Csak írok, ez minden. Válogatás kortás dán és norvég regényekből*. Ford. Csűr Gábor Attila. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, Skandinavisztika Műhely, 2016, 11–16.
- Farkas Árpád és Cs. Nagy Ibolya (szerk.). *Farkas Árpád legszebb versei*. Budapest: AB-ART, 2017.
- Fésűs Éva. *Az ezüst hegedű*. Budapest: Szent István Társulat, 2016.
- Gallai Sándor. *A skandináv modell*. Aula, 1998.
- Genette, Gérard. *Paratexte*. Frankfurt/Main: Campus Verlag, 1992.
- Gyuricza Péter, Mórítz Rita, Szalay Antal (szerk.). *Kossuth-, Állami és Széchenyi-díjasok 1948–2008*. Vol. I–II. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008.
- Habermas, Jürgen. *Strukturwandel der Öffentlichkeit: Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*. Suhrkamp, 1990 [1962].
- Hjort, Anders. „Kritik af Nordisk Råds prisfest: Der er gået for meget Oscar i den”. In: *Politiken* (okt. 30, 2013). URL: <https://politiken.dk/kultur/-bogert/art5481119/Kritik-af-Nordisk-R%C3%A5ds-prisfest-Der-er-g%C3%A5et-for-meget-Oscar-i-den>. Utolsó megtekintés: 2018.03.26.
- Knausgård, Karl Ove. *En tid for alt*. Oslo: Oktober, 2004.
- Krasznahorkai László. *Báró Wenckheim hazatér*. Budapest: Magvető, 2016.
- Leine, Kim. *Profeterne i Evighedsfjorden*. København: Gyldendal, 2012.
- Loftager, Jørn (szerk.). *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2004.
- Mandel, Birgit. „Kulturvermittlung. Zwischen kultureller Bildung und Kultur-Kulturvermittlung. Zwischen kultureller Bildung und Kulturmarketing: eine Profession mit Zukunft”. In: Birgit Mandel (szerk.). *Kulturvermittlung. Zwischen kultureller Bildung und Kultur-Kulturvermittlung. Zwischen kultureller Bildung und Kulturmarketing: eine Profession mit Zukunft*. Bielefeld: Transcript-Verlag, 2005, 12–21.

- Mezey Katalin és Thullner Zsuzsanna. „Díj és érdem: Mezey Katalinnal a magyarországi irodalmi díjakról Thullner Zsuzsanna beszélget”. In: *Szépirodalmi Figyelő* 3.2 (2004), 66–71.
- Scheibner Tamás. *A magyar irodalomtudomány szovjetizálása: a szocialista realista kritika és intézményei 1945-1953*. Budapest: Ráció, 2014.
- Szekfű András. *Kommunikáció, nyilvánosság, esélyegyenlőség Magyarországon. A távirótól a Web 2.0-ig*. Budapest: Gondolat, 2007.
- Ulmer, Judith S. *Geschichte des Georg-Büchner-Preises: Soziologie eines Rituals*. Berlin és New York: De Gruyter, 2006.